

Düşünce Dünyasında
Türkiz
ULUSAL HAKEMLİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

DÜŞÜNCE DÜNYASINDA TÜRKİZ

Ulusal Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi

Yıl/Year: 15 • Sayı/No: 1 • Nisan/April 2024

ISSN: 1309-601X

DİJİTALLEŞEN İLETİŞİM VE ENFOKRASI BAĞLAMINDA FRANSA PROTESTOLARININ ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ: NAHEL MERZOUK PROTESTOLARI

*Critical Discourse Analysis of French Protests in the Context of
Digitalized Communication and Infocracy: Nahel Merzouk Protests*

Yücel NAMAL

Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Zonguldak.
yucelnamal@beun.edu.tr
ORCID: 0000-0002-8074-0134

Rabia ARI

Psikolog, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi,
Tıp Fakültesi, Zonguldak.
rabia.ari1992@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8457-6776

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 16.01.2024

Kabul Tarihi: 26.02.2024

DOI: 10.59281/turkiz.1420988

Kaynak göstermek için:

Namal, Y., Arı, R., (2024). Dijitalleşen İletişim ve Enfokrası Bağlamında Fransa Protestolarının Eleştirel Söylem Analizi: Nahel Merzouk Protestoları.

Düşünce Dünyasında Türkiz, 15(1): 99-131.

İletişim / Contact

29 Ekim Caddesi 2654. Sokak No: 1 Gölbaşı-Ankara/Türkiye

Tel: +90 312 460 1779 • Faks: +90 312 460 1789

www.tasav.org • iletisim@tasav.org • turkiz.dergi@tasav.org

DİJİTALLEŞEN İLETİŞİM VE ENFOKRASİ BAĞLAMINDA FRANSA PROTESTOLARININ ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ: NAHEL MERZOUK PROTESTOLARI

*Critical Discourse Analysis of French Protests in the Context of
Digitalized Communication and Infocracy: Nahel Merzouk
Protests*

Yücel NAMAL

Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Zonguldak.
yucelnamal@beun.edu.tr
ORCID: 0000-0002-8074-0134

Rabia ARI

Psikolog, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi,
Tıp Fakültesi, Zonguldak.
rabia.ari1992@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8457-6776

Özet

İnternetin yaygın kullanımı ve teknolojik ilerlemelerin etkisiyle dijitalleşen iletişim, insanlık için yeni bir anlatım olanağı olmuştur. Fiziksel bir alan gerekmeksizin makine ve bilgileri birbirine bağlayan bu sistemde kaynaklar, toplu olarak paylaşılmaktadır. Çok fazla kaynak paylaşımı, enformasyon çağını başlatmıştır. Enfokrasi, enformasyonun hâkim olduğu toplumsal düzendir. Demokrasiyi yıkan Enfokrasi düzeninde, söylem yoktur. Dijitalleşen platformlarda içsel bir ihtiyaçla kendilerini teşhir eden bireyler vardır. Enfokrasi tahakkümün araçlarının farkında olmaksızın bireyler, özgür olduklarına inanırlar. Bu makalede yöntem olarak kullanılan eleştirel söylem analizi dile sosyal bir olgu olarak

yaklaşır. Dil ile oluşturulan tahakkümün peşinde, gizli/açık ideolojiyi ortaya çıkarmaya çalışır. Bu makalede yapılan analiz sonucunda, haber metinlerinin ortak anlatılarında yer alan anahtar kelimeler: polis şiddeti, ırkçılık, dijitalleşen iletişim ve ulusların geleceğe dair geliştirdiği belirsizlik korkusu olarak sıralanabilir. Batı sömürsünün, özellikle tarihsel düzlemdeki sonuçlarından olan göç ve göçmenlik durumu, yeni bir Batı politikasının oluşturulması gerekliliğini ön plana çıkarır. Dijitalleşen iletişim, örneklemedeki haber metinlerinde olumlu ve olumsuz yanlarıyla ele alınmıştır. İncelenen haber anlatılarında yer alan ortak düşüncede, Fransa'daki protestonun ateşlenmesini sağlayan ve büyümesine neden olan sosyal ağlar söz konusudur. Bununla birlikte demokraside çok sesliliği sağlayan sosyal medya savı vardır. Batı toplumunun geleceğe dair taşıdığı belirsizlik korkusu, uygun göçmen politikası oluşturamama ihtimalinin yanında enformasyonun demokrasiyi tahrip etmesine dayandırılmaktadır. Bu makalede, Fransa'da 27 Haziran 2023 tarihinde bir polis tarafından trafikte öldürülen 17 yaşındaki Nahel Merzouk için yapılan protestolar ele alınmıştır. Çalışmanın örneklemini olarak uluslararası medya içeriklerinin yer aldığı haber sitesi Newsnow'dan "En Çok Okunan Haberler" başlığı altında, farklı ülkelere ait sekiz ayrı haber metni seçilmiştir. Seçilen haber metinlerinin, dijitalleşen iletişim ve enfokrasi kavramları ekseninde eleştirel söylem analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Enfokrasi, Eleştirel Söylem Analizi, Nahel Merzouk, Fransa Protestoları.

Abstract

Communication, which has become digital with the widespread use of the Internet and the influence of technological advances, has become a new expression opportunity for humanity. In this system that connects machines and information without requiring a physical space, resources are shared collectively. Too much sharing of resources has ushered in the information age. Infocracy is the social order dominated by information. In the Infocracy order, which destroys democracy, there is no discourse. There are individuals who expose themselves on digital platforms out of an inner need. Without being aware of the instruments of infocratic domination, individuals believe that they are free. Critical discourse analysis, used as a method in this article, approaches language as a social phenomenon. In pursuit of the domination created through language, it tries to reveal the hidden/open ideology. As a result of the analysis made in this

article, the keywords in the common narratives of news texts can be listed as: police violence, racism, digitalized communication and the fear of uncertainty developed by nations about the future. Immigration and migration, which are the consequences of Western exploitation, especially on a historical level, bring to the fore the necessity of establishing a new Western policy. Digitalized communication was discussed with its positive and negative aspects in the news texts in the sample. The common idea in the news narratives examined is the social networks that ignited the protest in France and caused it to grow. However, there is the argument that social media provides polyphony in democracy. The fear of uncertainty that Western society carries about the future is based on the possibility of not being able to create an appropriate immigration policy, as well as the destruction of democracy by information. This article discusses the protests for 17-year-old Nahel Merzouk, who was killed by a police officer in traffic in France on June 27, 2023. As the sample of the study, eight different news texts from different countries were selected from Newsnow, a news site that includes international media content, under the title "Most Read News". Critical discourse analysis of the selected news texts was carried out on the axis of digitalized communication and infocracy concepts.

Keywords: Infocracy, Critical Discourse Analysis, Nahel Merzouk, French Protests.

Giriş

Temelleri 1960'lı yıllara kadar uzanan ve 1991 yılı ile herkesin kullanımına sunulan internet (Altınbaşak, 2009, s.465), insanlığa dair birçok kavram, etkinlik, düşünce ve oluşumun temelini yerinden sarsarak başka bir gerçekliği meydana getirmiştir. İnternet ile anlatım olanağı kazanımı "çevrimiçi kamusal alan" (Hakobyan, 2020, s.19) kavramını ön plana çıkarmıştır. Çoğu durumda, fiziksel bir alandan farklı olarak insanları, makineleri ve bilgi kaynaklarını birbirine bağlayan internet, aynı anda hem

kamusal hem de özel bir alan anlamı taşımaktadır (Kamp & Chien, 2000, s.4). Oluşumu tetikleyen olaylar ve buluşlar (Youtube (2005); Facebook (2006); Instagram (2011); Twitter (2011); Tiktok (2019) ve 5 Temmuz 2023 tarihinde Twitter' a rakip olarak geliştirilen Threads vd.) kendilerini sosyal medya mecraları olarak kendini göstermiş ve insanlık için anlatım olanağı olmuştur. Bu mecraların kullanıcı tabanlı olmasının yanında kitleleri ve insanları bir araya getirmesi ve aralarındaki etkileşimi arttırması ile (Solmaz ve ark, 2013, s.23) dijitalleşen iletişim, üzerinde kavram ve düşüncelerin geliştirildiği bir hakikat parçası haline gelmiştir. Bir yandan iletişimin dijitalleşmesi bilgi ve fikir paylaşım olanaklarını artırırken, açık ve yatay bir iletişim alanı oluşmuştur. Öte yandan, özel mülkiyete ait bu mekânların mimarisi, yüz yüze iletişimden farklı olarak yeni kuralları şekillendirmiştir (Hakobyan, 2020, s.19). Bu kurallar, devlet yasası ve sosyal medya uygulamasının değişken kullanıcı arayüzüne göre şekillenmektedir.

İnternetin bulunuşu ile toplum yaşamının “günlük gerçekliği” nin sanal ortama aktarılması, “dijitalleşme” kavramını ortaya çıkmıştır. Dijitalleşme kavramı hala içeriği doldurulmaya çalışılan, tek ve net tanımı olmayan bir kavramdır (Bloomberg, 2018; Samoilenko, 2022). Dijitalleşmenin kendini gösterdiği sosyo-ekonomik yapılar, iş hareketleri, bilgi kanalları ve sanayileşme gibi birçok alanlardaki faal durumundan kaynaklı kavram, birden fazla boyuttan oluşmaktadır. Bu perspektiften dijitalleşme, tek bir şey olarak veya onu oluşturan parçalardan oluşan bir koleksiyon olarak görülen herhangi bir varlığı ifade ettiği söylenebilir (Hakobyan, 2020, s.16).

Dijitalleşme; teknolojik gelişme, internet kapsamı ve kullanım alanlarının çeşitlenmesi ile bilgi ve içeriklerin dijitalleştirilmesidir (Beyaz Özbey, 2022, s.143). Samoilenko (2022, s. 16), dijitalleşmenin birden çok karmaşık sistemden var olduğunu ve ürün, metin, resim gibi sayısallaştırılmış verilerin depolanması, işlenmesi, yayılmasını için gerekli altyapı sağladığını ifade etmiştir. Dijitalleşmenin bileşenleri arasında doğrudan ilişki yokluğu,

karmaşık sistem olarak görülmesine neden olur. Geleneksel yöntemlerin yerini alan dijitalleşme: iş süreçlerinin otomatikleşmesi, birçok sektörün yapısal değişimi, kurum, hükümet ve bireylerde verimli çalışma yöntemi, hızlı bilgi paylaşımı ve yenilikçi alternatiflerin oluşumunu sağlamıştır. Risk ve endişeler barındıran dijitalleşmede: gizlilik ve güvenlik sorunları, bilgi kirliliği/bilginin aşırı yüklenimi, iş kollarının değişimin getirdiği kitlesel işsizlik durumu, ekonomiden siyasete kültürden yaşama pek çok şeyle ilgili yaşanmış ve yaşanacak değişimler ile insanlığı tehdit etmektedir (Beyaz Özbey, 2022, s. 145).

1. İletişimde Dijitalleşmenin Sosyal İlişkiler ve Kimlik Oluşumu Üzerindeki Etkileri

Dijitalleşme ile birlikte gelen olumlu veya olumsuz değişimlerin tetiklediği birey ve toplumdaki kuşkusuz dönüşüm, akademide üzerine yoğunlaşılacak bir konu haline gelmiştir. Sosyal ilişkiler, kültür, ekonomi, politika bağlamlarında ele alınan dijitalleşme; bireyin özel hayatını etkileyen ve toplumsal düzlemdeki yapısını reforme eden yanı sıra birçok akademik çalışmaya konu olmuştur (Özdemir & Yıldırım, 2019; Çiftçi & Karakaş, 2019; Küçükvardar & Aslan, 2021; Avcil, 2022; Koç, 2022; Sezen & Eren Şenaras, 2022; Beyaz Özbey, 2022).

Dijitalleşmenin iletişim teknolojisinde kendini gösterdiği küresel çaptaki yenilikleri, kamusal alan-özel alan kavramlarının da dönüşümüne yol açmıştır. Özbek (2004) iletişimin dijitalleşmesinin tetiklediği bu durumu, kitlesel iletişim araçları ile kamusal iletişimin mümkün olması ile bilginin kamuoyu ve anlam ufkunun kamusal nitelikte oluşumuna yönelik etki gücüne dayandırmaktadır (Avcil, 2022, s.91). Böylelikle kamusal alan genişletilmekte ve konuşulacak yeni yerler açan çok sayıda forum sistemde yer almasına neden olmaktadır. Kamusal alanın demokratik fikir alışverişi için bir mekân haline gelmesi ve muhalif sesin radikal olarak dağılarak iletişimin etkileşimli ilerlemesi sayesinde,

internetin kamu demokrasisini genişletecek biçimlerini mümkün kılması (Barker & Jane, 2016 s. 365) dijitalleşmenin getirisi olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte Barker & Jane (2016), eşit olmayan erişimin (dijital uçurum) ve “avevlendirmenin” çevrimiçi (öfkeli, küfürlü ve saçma değişim) internetin sınırlarını politik bir alan olarak gösterdiğine de dikkatleri çekmektedir.

Sosyal gerçekliğin sosyal etkileşimden doğması ve sosyal etkileşimlerden yavaş yavaş ortaya çıkan kurucu bir ilişkişel çoğulluk olarak benliğin birden fazla kimlik edinim süreci (Lu, 2019, s. 29) iletişimin dijitalleşmesi ile belirli algının içinde yer alır. Bu algı, kim olduğunuz ile ilgilenmek yerine alternatif kimlikler ile ilişkilendirilmektedir. Gündelik yaşamdaki ilişkilerini devam ettiren gerçek bireyler için dijitalleşmiş evren, gündelik performansın devamı olarak görülebilecekken; idealize edilmiş sayısız kimliğin sunulduğu (Çiftçi & Karakaş, 2019, s.12) bir platform olarak da değerlendirilebilir. Dolayısıyla kimlik oluşumu bağlamında dijitalleşen evrenin “gerçek” dünyasında devamlı, dinamik ve belirsiz bir atmosfer hâkimdir.

2. Enfokrasi

Küreselleşme ve teknolojinin hızlı gelişimiyle toplumsal yaşamda ve uzantılarında ciddi değişiklikler olmuştur. Telekomünikasyonun sayısallaştırılması, internet’ in dünyada yaygınlaşması; radyo, televizyon gibi geleneksel kitle iletişim araçları ile yeni medya arasında bir yakınlaşmanın başlaması; kişisel bilgisayarların ucuzlamasıyla birlikte yaygınlaşması, toplumsal yapılaşmada “bilgi” kavramını “bilimsel bilgi” kavramı anlamındaki “enformasyon” kavramına bırakmıştır (Geray, 2003: 124 aktaran İrge, 2012, s.65). Enformasyon Türkçe dil sözlüklerinde bilgi, bilgi verme, haber, bildirme sözcükleri ile tanımlanmaktadır (Gürdal, 1991, s. 118). Bu bilgi bireysel ve içkin olmaktan uzak, daha çok dışsal kaynaktan elde edilen ve genellikle somut ve ölçülebilir bilgidir.

Chul Han (2022 s.7), güç ve iktidarın yolunun üretim araçlarına sahip olmaktan çok psikopolitik izleme, davranış kontrolü ve tahmini için kullanılan enformasyona sahip olmaktan geçtiğini söyler. Chul Han'a göre enformasyon çağındaki iktidarın, bireyler üzerindeki etkisi; Foucault' un "Gözetim Toplumu", George Orwell "1984" ü ve Huxley'in "Cesur Yeni Dünya" sında işlediği gibi itaatkâr ve uysal bedenler üretmek değildir. Enformasyon çağı bireyleri özgür, otantik ve yaratıcı gösterir. Bu sayede bireyler, herhangi bir dış zorlama olmaksızın kendilerini içsel bir ihtiyaçla teşhir ederler (Chul Han, 2022, s. 10). Bu bağlamda şeffaflık, enformasyon rejiminin görselleştirme politikasının uzantısıdır. İktidar kapalı ve geri planda değildir. Dijital iktidar, şeffaftır. Gündelik hayatla iç içe geçmiş dijitalleşme, tüketim ve kimlik ile de iç içedir. Bu durum psikopolitik davranış denetimini sağlar.

Enformasyon rejimi, anlatıyı tamamen sayısal olanla değiştirir (Chul Han, 2022, s. 14). Söylemin bozulması anlatının değişmesiyle başlar. Söylem, Latince' deki discursus, "etrafta dolanmak" (Chul Han, 2022, s. 31) anlamına gelir. Oluşumu kamusal nitelikte olan söylem, içinde soru işaretleri barındıran ve pek çok düşünsel emek süzgecinden geçen bir ifadeler bütünüdür. Oysa enformasyon; sürekli üretilen, kendi kendine telkinde bulunan, otistik (öz-referanslı) "yankı odaları" halini alan bir söylem alanı inşa eder (Chul Han, 2022, s. 32). Enformasyon tarafından tahrip edilen söylem, demokrasinin ölümü anlamına gelir. Bu noktada bozulan demokrasi yerini, enformasyon tarafından oluşturulan yönetim şekli "enfokrazi" sistemine bırakır. Enfokrazi, bir demokrasi krizidir. Bu kriz, bilişsel düzeyde başlar (Chul Han, 2022, s.22). Zamansallık yerini aceleye bırakmıştır. Devamlı değişen bilgileriyle "sürprizin cazibesi" nden beslenen bu sistem, algıyı parçalar. Chul Han'a göre demokrasinin ölmesinin bir boyutu, algısı parçalanmış yetişkin kimliğini inşa edememiş, ileri yaşına rağmen hala ergen düşüncelerine sahip bireyler topluluğunun varlığıdır. Ergen düşüncelerinin korunumunu sağlayan, enformatik bilginin otistik ve hızlı yayılımıdır. "Filtre Balonu" (Chul Han, 2022, s. 33) olarak

kavramsallaştırılan bu durum, bireyin sevdiği enformasyonlarla dolu dijital ağlar ve bireyin kanaatini perçinleyen çerezlerle (psikopolitik izleme) düşüncelyi sabitlikte beslemesidir.

3. Enfokrasinin Araçları: İnternet ve Sosyal Medya

Enformasyon rejimi, bireyin davranış profillerini oluşturarak ona hâkim olur (Chul Han, 2022, s. 15). Chul Han (2022, s. 33)'a göre internetin kişiselleştirilmesi, bireyin dünyasının dar ve sınırlı hale gelmesine sebep olur. Bu nedenle toplumdaki artan atomizasyon ve narsistleşme, "ötekinin sesine" sağır yapar. Sağırlık, empati kaybı yaşanmasıdır. İnternetin yaşam dünyasının yeniden olgusalığa kavuşturulması olarak kabileleştirilmesi, yaşam dünyasında kimliğe daha fazla ihtiyaç duyan sağ cenahta yaygındır (Chul Han, 2022, s. 35). Bu bağlamda dijital kabilelerde ifade ettikleri düşünceler söylem değildir, kutsaldır. Kutsallık kimlikleriyle iç içe geçtiği için dijitalleşme, çok sesliliğin olduğu kamusal bir alan değil, demokrasiden uzak kör bir narsist alanı oluşturur. Yapay zekâ, gerekçelendirmez, sadece hesaplar (Chul Han, 2022, s.38). Enfokrasinin hâkim olduğu düzende sahte haberler yalan değildir. Hakikat dürtüsünü (Chul Han, 2022, s. 48) ortadan kaldıran bu mekanizma, toplumun dağılması anlamı da taşımaktadır. Güvensizliğin olduğu parçalanmış toplumsal düzende demokrasinin varlığı söz konusu değildir. Chul Han (2022), özellikle Trump' ın sosyal medyada yürüttüğü seçim kampanyalarındaki asılsız iddia ve haberlerin yayılım hızı ve inandırıcılığının aslına dair hakikat bilincinin nasıl felç edildiğini anlatır:

"YouTube' daki geleneksel reklamlar adblockerlar tarafından kaldırılırken, onlarınki özel olarak aranır ve istenir. Influencerlara rol model olarak tapılır. Dolayısıyla bu her şeye dini bir boyut kazandırır. Motive edici konuşmacılar olarak in- fluencerlar, kurtarıcılar gibi davranırlar. Genç takipçiler, influencerların sahnelediği günlük yaşamlarında tükettiklerini iddia ettikleri ürünleri satın alarak birer mürit olarak onların hayatı- na iştirak ederler. Böylelikle takipçiler bir dijital Efkaristiya'ya [şükran

ayinine] katılırlar. Sosyal medya bir kilise gibidir: Like âmin demektir. Paylaşmak birliktir. Tüketmek kurtuluştur (Chul Han, 2022, s.13).

4. Fransa Protestoları: Nahel Merzouk Olayı

Nahel Merzouk 17 yaşında aslen Cezayirli bir gençtir. 27 Haziran 2023 tarihinde Fransa'da trafik polisi tarafından dur ihtarına uymadığı için göğsünden vurularak öldürülmüştür. Ölümün ardından, ülkenin çeşitli yerlerinde isyanlar başlamıştır. "İrkçılık" ve "Polis Şiddeti" ne karşı yapılan protestolarda, sokaklardaki otobüs durakları, devlet ve belediye binaları, çöp kutuları ateşe verilmiştir (Al Jazeera, 2023). 30 Haziran tarihinde yayılan protestoları durdurmak adına otobüs ve tramvay seferleri yasaklanmıştır. Birçok kişinin gözaltına alınmasının sonucunda protestolar 4 Temmuz'da bastırılmıştır.

5. Yöntem

5.1. Araştırmanın Amaç ve Yöntemi

Dijitalleşmenin iletişimde kendini gösterdiği sosyal medya ve çevrimiçi gazetecilik alanı, sosyal etkinliklerin ve kimliklerin çeşitli sosyal gruplarda, kültürlerde kendini nasıl inşa ettiğine dair önemli söylemsel bağlantılar taşımaktadır. Bu bağlantıların eleştirel çözümlenmesi; ilgili söylemlerde yer alan düşünce, kelime, nesne, olay ve eylemlerden oluşan parçaların etkileşimini değerlendirmesi açısından önemli bir yerde durmaktadır.

Bu araştırmada, Nahel Merzouk protestolarının çevrimiçi gazetecilik haber metinlerinde geçen söylemlerin kullanımına odaklanılmıştır. Protestoların büyümesinde etken olarak değerlendirilen dijitalleşen iletişim ağları ve Byung-Chul Han (2022)' in "Enfokrası: Dijitalleşme ve Demokrasinin Krizi" isimli kitabı bağlamında "enfokrası" kavramının haber metinlerinde nasıl yer aldığı ve hangi söylemsel stratejilerin temsiline başvurulduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırma

amaçları kapsamında analizi yapılan ilgili haberlerde, aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

- Nahel Merzouk protestolarında, çevrimiçi haber metinlerinde iletişim dijitalleşmesinin etki düzeyine dair söylemsel değerlendirilmeler nasıl yapılmıştır?
- Enfokrazi durumu, çevrimiçi haber metinlerinde hangi söylemsel stratejiler kullanarak ifade edilmiştir?

Araştırma, eleştirel söylem analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada seçilen eleştirel söylem analizi yöntemi, iletişimin dijitalleşmesiyle ortaya çıkan “Metinlerarasılık” (Locke, 2004; Barker & Jane, 2016; Berger, 2016) boyutunun analizi için ideal bir yöntemdir. Bununla birlikte eleştirel söylem analizi, metnin içeriğindeki ideolojik bağlantıları ortaya koyması ve bu bağlantıların arkasında yer alan güç ve iktidarın baskın söylem ve argümanlarını saptaması açısından önemlidir. Bu durumda dil, toplum ve biliş arasında sistematik yollarla ifade edilen özel anlam ve değerlere sahip olmaktadır. Özel anlam ve değeri çerçevesinde, toplumdaki güç ilişkilerini ifşa etmesi ve yeniden anlam vermesiyle dilin rolü ortaya çıkmaktadır. Bu düşünceden yola çıkarak eleştirel söylem analizinin paradigması hakkında aşağıdakiler söylenebilir:

- Hâkim sosyal düzeni, tarihsel olarak konumlandırılmış yapısı (Foucault geleneği) nedeniyle görelî, sosyal olarak inşa edilmiş ve değişebilir özelliktedir.
- Hâkim sosyal düzen ve süreçlerde, bireylerin iradesinden bağımsız belirli yapıların ve gerçekliğin versiyonlarının yaygınlığı tarafından oluşturulan ve sürdürülen söylemler aracılığı vardır.
- Söylem ideoloji tarafından şekillenir ve ideolojiyi devam ettirir.
- Belirli söylemsel konfigürasyonların veya düzenlemeler, bazı insanların statü ve konumlarını

diğerleri üzerinde ayrıcalıklı kılmasını kaçınılmaz hale getirir.

- Söylem, insan öznelliğini yeniden şekillendirme çeşitli şekillerde tezahür ettirme gücüne sahiptir.
- Gerçekliği; sözlü ve sözsüz dil sistemleri aracılığıyla metinsel ve metinlerarası olarak aracılık edilen ve metinleri hem söylemlerin aşılması hem de tartışılması için alanlar olarak görür.
- Metinlerin (analiz edilen birim) sistematik analizini ve yorumunu; söylemlerin gücü pekiştirdiğini ve genellikle gizli pozisyon çağruları yoluyla insan öznelerini sömürgeleştirdiği yolların potansiyel olarak açıklayıcısı olarak görür (Locke, 2004).

Söylem, eleştirel söylem analizi için dilin ve iletişimin sosyal, politik ve kültürel bağlamlarını incelemesi adına kendini gösterir. Çalışmadan kullanılacak olan eleştirel söylem analizi yöntemi, bu analizi yapan analistlerden: Fairclough (1992); Wodak ve Meyer (2001); Weiss ve Wodak (2003); Leeuwen (2008); Machin ve Mayr (2013); Wodak ve Chilton (2015); Flowerdew ve Richardson (2018); Catalano ve Waugh (2020) isimlerinin çalışmalarındaki kavram seti kullanılmıştır.

5.2. Veri Toplama

Araştırmanın verileri, 12 Temmuz 2023 tarihinde “*Newsnow*” haber sitesinin “*Fransa Protestoları*” başlığı altında toplanan uluslararası gazete haberlerinden oluşmaktadır. “*Son 7 Gün İçinde En Çok Okunanlar*” başlıklı sekmesinden ilgili haberler seçilmiştir. Haber seçiminde, “dijitalleşme” ve “enfokrası” kavramlar ile araştırma soruları göz önünde bulundurulmuştur. Toplamda 8 haber metni araştırmaya dâhil edilmiştir.

“Bulgular ve Tartışma” kısmında ilgili haber alıntıları, “*yatay ve altı çizgili*” verilmiştir. Haber metin bilgileri tarihsel sıralamaya göre aşağıda yer almaktadır:

Şekil 1: Araştırma Örnekleminde Yer Alan Gazetelerin Künyesi

	Online Gazete İsmi	Ait Olduğu Ülke	Haberin Çıkış Tarihi	Haber Başlığı
1	NPR	Amerika Birleşik Devletleri	1 Temmuz 2023	Fransa, polisin bir genci öldürmesinin ardından protestolarla çalkalanıyor. İşte nedeni
2	Deutsche Welle	Almanya	5 Temmuz 2023	Avrupa'nın aşırı sağ, Fransa'nın huzursuzluğundan nasıl yararlanıyor?
3	The Telegraph	Birleşik Krallık	5 Temmuz 2023	İsyanlarda sosyal medyayı 'kesme' önerisinin ardından Macron, Kim Jong-un ile karşılaştırıldı
4	Tipp Insights	Birleşik Krallık	6 Temmuz 2023	Fransız İsyancıları Toplumdaki Derin Bölünmeleri Açığa Çıkıyor
5	The Free Press	Birleşik Krallık	6 Temmuz 2023	Fransa'da ve Batısı Boyunca Öfke
6	The Spectator	Birleşik Krallık	6 Temmuz 2023	Fransız isyanlarının sona ermesine gerçekten kim yardım etti?
7	The Rio Times	Brezilya	7 Temmuz 2023	Fransa protestoların ortasında tartışmalı gözetim yasasını onayladı
8	Fars Haber Ajansı	İran	14 Temmuz 2023	Fransa'daki Ayaklanmalar Göçmenlerden Çok Otoriteye Saygısızlıktan Kaynaklanıyor

6. Bulgular ve Tartışma

Şekil 2: Haber-1 Künyesi

Gazete İsmi	Ülkesi	Haber Başlığı	Yayınlanma Tarihi
NPR	Amerika Birleşik Devletleri	Fransa, polisin bir genci öldürmesinin ardından protestolarla çalkalanıyor. İşte nedeni	1 Temmuz 2023

Haber-1, henüz protestoların bastırılmadığı dönemde çıkan bir haber metni olarak sürecin başlangıcından o güne gerçekleşen olayları tarihsel sıralamada vermiştir. Meydana gelen protestolar, 2020 yılında Amerika'da öldürülen George Floyd sonrası patlak veren protestolara benzetilmektedir. Bu benzeşim ile ırkçılık ve polis şiddeti vurgusu yapılmaktadır.

Haber-1 anlatısında yer alan temalar şu şekildedir:

- Nanterre banliyösünde bir polis memuru Nahel M. adlı bir genci öldürdükten sonra, ölümün ardından insanlar adalet çağrısı yaparken protestolar büyük şehirleri sarmış ve şiddet, yangın ve yüzlerce tutuklamanın olduğu bir isyan halini almıştır.
- Tıpkı George Floyd'un 2020'de Minneapolis'te bir polis memuru tarafından öldürülmesinin, polisin özellikle azınlıklara karşı güç kullanması konusunda yaygın bir huzursuzluğa yol açması gibi olmuştur. George Floyd'un öldürülmesi bir toplanma çağrısıdır.
- Halkın öfkesini ve güvensizliğini artıran unsur, resmî açıklamaların ve yayılan cinayet görüntülerinin birbiriyle örtüşmemesidir.
- Nahel'i öldüren polis, ölümcül bir şiddet uygulamıştır.
- Protestolar Nahel' in trajik ölümüyle ilgilidir.
- Protestoların büyüme sebebi banliyölerde kalan azınlıkların sistematik şekilde maruz kaldıkları polis şiddetiyle ilgilidir.

- Protesto, yetkililer tarafından önce hak verilmiştir. Ardından protestoların büyümesi sonrası hasarı indirmeye dönük polis sayısı artırılmıştır.
- Protestoların ciddi bir kısmı gençlerden oluşmaktadır.
- Tiktok'ta yayılan video (Nahel' in annesinin insanları meydana çağırması) protestoları ateşlemiştir.
- Barışçıl protestoların yerini kamu bina ve mallarına zarar veren şiddet ve yıkım almıştır.
- Devlet siyasetleri bu protestoları okumada yetersizdir.

Haber-1'in, protestoların doğasını ve zamansal çizgisini oluşturmak adına çeşitli ara bağlantılarını (mantıksal anlamlar olarak bir arada gruplandırılmıştır) inşa etme sorumluluğuyla hareket eden bir anlatısı vardır. Parça parça ele alınan protestoların işleyişi, özellikle ırkçılık ve polis şiddeti bağlamında yorumlanmıştır. Bu nedenle protesto ve isyanların bu yönünün işleyişini ortaya çıkarmak, Haber-1'de temel anlatı haline gelmiştir.

Dijitalleşen iletişim Haber-1'de, kişilerarası metafonksiyonu itibarıyla etkileşimi ve değerlendirmeyi canlandırma ve duygusal tepkileri ifade etme ile ilgili konuşlandırılmıştır. Nahel' in annesi olduğu iddia edilen kadının Tiktok' ta viral şekilde yayınlanan "Herkes gelsin, oğlum için bir isyana öncülük edeceğiz." cümlesi, protestoları etkinleştiren bir söylem olmuştur. Bununla birlikte Facebook merkezinin "Bu şiddeti durduralım" ve "Nahel' in anısını bu şekilde onurlandıramayız." açıklamaları aksi söylem yapıları olarak inşa edilmiştir. Söylemler, belirli sosyal gruplara ait inanç ve değerler kümesi olan ideolojiler tarafından beslenir (Machin & Mayr, 2012). Çeşitli sosyal medya mecralarında (Facebook, Twitter, Tiktok, Telegram vd.) yayılan protestoları besleyen görüntü ve videoların ideolojik işlevleri, protestocuları birleştirici etkinlikte ve paylaşılabılır olma eğiliminden kaynaklı sosyal semiyotik bağlama oturmaktadır. Oluşturdukları sosyal yapılar ve süreçlerde bireylerin veya grupların üzerindeki etkisini artıran bu bağlam,

Barker & Jane (2016)'in “çevrimiçi alevlendirme (s. 365)” olarak ifade ettikleri kavrama karşılık gelir.

Haber-1’de internet ve sosyal medya aracılığıyla edinilen bir “hakikat” (resmî açıklama ile güvenlik kamera görüntülerinin çelişmesi) söz konusudur. Bu çelişkinin alevlendirdiği öfke sunumuna, haber metni hak verir. Enfokrazi düzeninde, duyguların eşlik ettiği düşünce ortamı vardır. Mantık, akıl ve zamanla bulunan anlam, yerini; devamlı akan bilgiye ve duygulanıma (öfke) bırakmıştır. Viral enformasyon (Herkes gelsin, oğlum için bir isyana öncülük edeceğiz) internet ve sosyal medya aracılığıyla manipülatif bir niyete evirilebilir. Başlangıç noktası “hakikatle” başlayan protestolar enfokrazi düzeninde, çok geçmeden demokrasiden uzakta, yıkıcı bir hal almaya başlar.

Şekil 3: Haber-2 Künyesi

Gazete İsmi	Ülkesi	Haber Başlığı	Yayınlanma Tarihi
Deutsche Welle	Almanya	Avrupa'nın aşırı sağ, Fransa'nın huzursuzluğundan nasıl yararlanıyor?	5 Temmuz 2023

Haber-2 başlığı, mevcut protestoları “Fransa'nın Huzursuzluğu” olarak tanımlamıştır. Bu “huzursuzluk” oluşumu özellikle; Almanya, Macaristan, Polonya, İsveç veya İtalya gibi ülkelerde sağcı güçler şimdiden önemli kazanımlar elde etmesinin söz konusu olduğu vurgulanmaktadır. Kazanımı, öldürülen gencin göçmen olmasıyla ilişkilendirilerek Avrupa'daki sağcı politikacıların, sosyal medyayı yabancı düşmanlığı ve mülteci, göçmen düşmanlığıyla doldurmak ve daha sıkı göç politikaları çağrısı yapmak olarak ifade edilmiştir. Haber-2, bu temel düşüncede yer alan belirli iddialar arasında nedensel ilişkiler kurmanın yanı sıra iddiasının nesnesini kanıtlamayı, açıklamayı ve hatta (yeniden) inşa etmeyi sağlayan bir anlatıya sahiptir.

Haber-2 anlatısında yer alan temalar şu şekildedir:

- Protestolar, Avrupa siyasetinde radikal sağcıların ırkçılık ve göçmen karşıtlığı retoriğini besleyen konumdadır.
- Nahel' i öldüren polisin ailesi için başlatılan fon kampanyasının hızla yayılması ve katkının yoğun olması, endişelenmeyi gerektiren bir konudur.
- Göç, Almanya'da "şiddet ve kamu düzenine tehdit" ile bağlantılı olarak algılanmaktadır. Nahel Merzouk Protestoları bu düşünce ekseninde değerlendirilmektedir.
- Sosyal medya, ırkçılık ve göçmenlik karşıtlığının bolca yer aldığı mekândır.
- Polonya ve Macaristan'da, protestolar gerekçe kılınarak (araçsallaştırmak) mevcut Avrupa Birliği göç politikalarını eleştirmektedirler.
- Sağcı medya, göçmenlik karşıtlığını derinleştirmek adına protestolarla ilgili yer verdiği haberlerde özellikle "genç ve yabancı protestocular" a odaklanarak -potansiyel gücün- kuvvetine vurgu yapıp polis ve kanun tarafından alınan "sert önlemleri" normalleştirmektedir.
- Aşırı sağ söyleminde yer alan göçmen karşıtlığına dair "duygular"; karma ırk, göçmen seli, nüfus mübadelesi kavramları ile ifade edilmektedir.
- Macaristan'da hükümete yakın medya, protestoları yakında takip etmektedir ve medyada "ırkçılık ve göçmen karşıtlığı" konularına özellikle değinilmeyerek tarafgirlik yapılmaktadır.
- Şiddetin her türüsüne karşı olunmalıdır ama buna sebep olan etmenler de objektif şekilde değerlendirilmelidir.

Başlığa uygun biçimde şekillenen anlatıda, sağcı söyleme dair değerlendirmelerde, protestoları proaktif okumalar yaparak sağcı söylemin mevcuttaki siyaset için, “ırkçı ve göçmen karşıtlığı” üzerinden yapılandırılması gerekliliği vurgusunu öne çıkarmaktadır. Bu vurgudaki tonlamada yer alan yorumlama eyleminin söylemsel pratiğinde: göç, göçmen, gençlik, sosyal medya, ırkçılık ve kamu düzeninin tehdidi anahtar kavramları yer almaktadır. Haber-2 bu anahtar kavramların inşasındaki boyut eksikliğini öne sürerek sağduyu performansı göstermeye çalışmıştır. Yeni bir retorik üreten Haber-2, sağduyu performansında ve ne olup bittiğine, gerçekleşen protesto eyleminin doğasına atıfta bulunarak protesto katılımcılarının ilişkileri, rolleri ve görelî statüleriyle ilgili eleştirel bakışa çağrı anlatısını öne çıkarmıştır.

Dijitalleşen iletişim, Haber-2’de: sosyal medya aracılığıyla toplanan bağış, *#FranceHasFallen* gibi hashtag’ler, *Aşırı sağcı Almanya İçin Alternatif partisinin (AfD) temsilcileri, Alman kolluk kuvvetleri ve yargısı tarafından “sert bir baskı” çağrısında bulunmak için sosyal medyaya yönelmesi* şeklinde cümleler ile kendini göstermiştir. Sosyal medya aracılığıyla ulaşılan kitle, iletişim hızlılığı ve yönlendirilebilir yanıyla metinde işlenmiştir. Sosyal medyanın olumlu ve olumsuz tarafları hakkında güçlü bir şekilde kutuplaşmış kamusal tartışmadan uzakta bir söylem yapısı hâkimdir. Sosyal medya, Haber-2 metninde bahsi geçen kurum ve devletlerin, ikna edici retorliğini besleyen bir yerde durmaktadır.

Enfokrazi düzeninde siyasal kimliklerin sunumu, enformasyon savaşı haline gelir. Bu savaşta sahte içeriklerin üretim maliyeti neredeyse sıfırdır. Hızlı ve ücretsiz şekilde kurulan hesaplardan yayılan, gerçekliği sorgulanmaksızın gündemi değiştiren içerikler, kamusal alandaki kural ve kaidelerden uzakta yeni bir gerçeklik yaratır. Haber-2 metninde eleştirilen yanıyla, aşırı sağ söyleminde *karma ırk, göçmen seli, nüfus mübadelesi* kavramları ile gerçeklik duygulanım üzerinden üretilir. Bu gerçeklik, enfokrazi düzeninde dijitalleşen alanlarda var olan “yankı odaları” (Chul Han, 2022, s. 32) oluşturur ve kendi görüşünü besleyen içeriklerden başka

enformasyon almayan ergen zihinlerin algoritmik kişiselleştirilmiş alanlarına hapseder. Bu dijital hapisaneler, kamusal alanın da bitişi anlamına gelir. Duygulanımın eşlik ettiği zihin ise, rasyonaliteyi öldürür.

Şekil 4: Haber-3 Künyesi

Gazete İsmi	Ülkesi	Haber Başlığı	Yayınlanma Tarihi
The Telegraph	Birleşik Krallık	İsyanlarda sosyal medyayı 'kesme' önerisinin ardından Macron, Kim Jong-un ile karşılaştırıldı	5 Temmuz 2023

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, haber başlık ve içeriğinde totaliter rejimi ile bilinen Kuzey Kore Lideri Kim Jong' a benzetilmiştir. Bu benzetimin dayanağı Haber-3'ün, "Sosyal medya, demokrasinin çok sesli ortamını sağlayan bir zemindir." ön kabulünde yazılmış bir haber metni olmasıyla ilişkilidir. Tümdengelimli bir sistemde yazılan haber metni, herhangi bir alternatif teoriden uzakta problem sunumu yapmıştır. Problem, devlet yöneticisinin sosyal medyayı kısıtlama önerisidir. Bu öneri, totaliter rejimi çağrıştıran bir söylem yapısına sahiptir.

Haber-3 anlatısında yer alan temalar şu şekildedir:

- Macron'un, isyanları (protesto) durdurmak adına sosyal medyaya (*Snapchat ve TikTok gibi platformları*) kısıtlama getirmek istemesi, totaliter Kim Jong' u çağrıştırmaktadır.
- Macron'a göre huzursuzluğu (protesto) derinleştiren, sosyal medya platformlarının *siddet ve yağmayı organize etmek ve teşvik etmek* için kullanılmasıdır.
- Sosyal medyayı kapatma fikri, *demokrasinin ona karşı kullanılan araçlardan daha güçlü olduğu fikrinden vazgeçmek* anlamı taşımaktadır. Yani sosyal

medyanın kapatılması, sosyal medyanın demokrasiden “daha güçlü” olduğu anlamını taşır.

Haber-3 metni, protestoların önemli bir boyutu olan sosyal medya ve buna dair yapılan siyasete yorum getirmiştir. Etkili muhalefet bir paradigma kaymasını ve zaman içinde yeni düzenlemeler ve uygulamaların kurulmasını kolaylaştırabilir. Bu bağlamda demokrasi düşmanı (protestoların yaygınlaşmasını kolaylaştıran) sosyal medya argümanına karşı; demokraside çok sesliliği sağlayan sosyal medya muhalefeti daha baskın hale gelmiştir. Zamanla oluşan bu baskınlık politikada yer alan “sansür, kapatılma” ataklarıyla bağlantılı belirli söylem türlerini geri planda bırakmaktadır.

Dijitalleşen iletişim Haber-3’te, kısıtlanması veya kapatılması (karartılması) halinde demokrasinin zarar göreceği ve dijital platformlarda düşüncelerin özgürce ifade edilmesinin uygunluğu iddiasındadır. Bunun yanında dijitalleşen iletişim, fikir farklılıklarının ara yüzlerinde boşluklar, uyumsuzluk ve gerilim bölgeleri yaratarak uzlaşma olmaksızın terörizmi (siddet ve yağmayı organize etmek ve teşvik etmek) beslemektedir. Macron’ un hassas içeriği silmeye çağırması ve şirketleri “sorumluluk ruhuna” daveti, devlet ve kurumların (şirketlerin) yapılaşması bağlamındaki örgütlenme alt yapısı ve paradigmanın iç içe geçtiğinin açıkça göstergesidir. Bu göstergenin en büyük aracı ise dijitalleşen iletişim ile şekillenmiştir.

Haber-3 metninde “İnternet ve sosyal medya, demokrasinin çok sesliliğini sağlayan kamusal alandır” iddiasını taşır. Tam aksi iddiada yer alan enfokrası, dijitalleşmeyle birlikte gelen enformasyon çağında demokrasinin yerini alan düzen olarak kendini gösterir. Bu düzende atomize (çoklu) ve bencil kimliklerin üretimini besleyen sosyal medya, kamusal alanın ortak paydasını oluşturmaktan çok uzaktadır. Ötekinin sesinden bihaber, yankı odalarında vakit geçiren erginleşmemiş zihin yapıları; empati yoksunluğu ve filtre balonları (Chul Han, 2022, s. 33) nedeniyle

ufku daraldığı için oluşan pratiklerde artık demokrasi düzeni yoktur.

Şekil 5: Haber-4 Künyesi

Gazete İsmi	Ülkesi	Haber Başlığı	Yayınlanma Tarihi
Tipp Insights	Birleşik Krallık	Fransız İsyanları Toplumdaki Derin Bölünmeleri Açığa Çıkartıyor	6 Temmuz 2023

Haber-4 metni, Nahel Merzouk Protestolarının değerlendirmesinde kurum ve aktörlerin ikilikler yaratarak yeni söylem kalıplarının ortaya çıkması gerekliliği üzerinde duran bir metindir. Öldürülen Nahel için “Fransız vatandaşı” vurgusu, metni belirleyici bir zemine taşımaktadır. Sosyolojik veya bağlamsal bir körlük riskini ortadan kaldırmak adına objektif bir söylem üretmeye çalışan metin, ülke siyasetinin Nahel Merzouk Protestolarını değerlendirme başarısızlığını “resmi renk körlüğü politikası” olarak ifade etmiştir.

Haber-4 anlatısında yer alan temalar şu şekildedir:

- Nahel Protestoları, “ırkçılık”, “İslamofobi” ve “sosyal eşitsizliği” vurgulamaktadır.
- Protestolar, hükümetin politikalarından kaynaklı eylemlerine ve reformlarına karşın halkın öfkesini ve anlaşmazlığını etkili bir şekilde gösteriyor.
- Protestoların doğasındaki değişimin (şiddetin giderek artması) görünür sebeplerden biri polis şiddetidir.
- Fransız toplumundaki bölünme açık ortadadır.
- Bölünme göstergelerinden biri olan toplanan bağış programlarında, Nahel’ i öldüren polisin kampanyada daha çok para toplamasıdır (Nahel için toplanan bağış miktarı daha azdır).
- Sosyal medyanın popülaritesi, ülkedeki bariz servet uçurumu, Ukrayna savaşının daha da kötüleştirdiği

artan yaşam maliyeti ve Covid salgını bölünmeyi derinleştirmiştir.

Haber-4 metninde gerçekliğin çok seviyeli, birbiriyle ilişkili dokusunu tanımlamak için uygun olan dili, karşıt görüşleri birlikte vererek inşa etmeye çalışmıştır. Yine de Haber-4'ün diyalojik doğası, tamamen objektif olmaktan uzaktır. Haber-4'e göre ülkede görülen ve herkes tarafından tam olarak savunulmayan parçalanma, ülkenin siyasetine mal edilmiştir. Metindeki diğer temsili seçenekler, bu temel düşünceyi aydınlatmaya yardımcı olmuşlardır.

Dijitalleşen iletişim Haber-4'te, sosyal medya popüleritesi olarak ifade edilmiştir. Bu ifade, sosyal medyanın gerçek işlevsel kategorilere atıfta bulunurken aynı zamanda moda uygun dil biçiminde soyutlamada bulunmaktadır. Söz konusu popülerlik ideolojiktir. Bu popülerlik, sosyal medyanın geri bildirim mekanizmaları tarafından etkinleştirilen söylemlerin suça ortak doğasını tartışmalı bir şekilde arttırmıştır. Bu bağlamda protesto görüntülerinden yağma ve kundaklama videolarının kısa formları (reels), sokağa çıkmayı cezbettirmiştir.

Dijitalleşme, söylemsel çerçevenin yakalayabileceğinden çok daha fazla enformasyon üretir (Chul Han, 2022, s.39). Söylemin üretiminde yer alması gereken süreçler ise yerini; hızlı ve çoklu, kamusal düzenden uzak, gerçekliğini kendi üreten duygulanımlara bırakmıştır. Rasyonaliteden uzakta yapılan eylemler; demokrasinin zarar gördüğü, veri tarafından yönlendirilen enfokrası düzenini oluşturacaktır. "Sosyal medyanın popüleritesi" olarak sunulan anlatıda, olgusalıktan kopmuş bir evren (Chul Han, 2022, s. 47) anlamı çıkartılabilir.

Şekil 6: Haber-5 Künyesi

Gazete İsmi	Ülkesi	Haber Başlığı	Yayınlanma Tarihi
The Free Press	Birleşik Krallık	Fransa'da ve Batısı Boyunca Öfke	6 Temmuz 2023

Haber-5, Nahel Merzouk Protestoları'nı daha geniş düzeyde ele alarak Batı Dünyası'nı tarihsel olarak anlatmış ve belirli dış grupların (ırkçılık ve Müslüman asimilasyonu) siyasi ve sosyal dışlanmasına yol açan farklılığın söylemsel inşasını analiz etmiştir. Analiz, protestoları gerçekleştiren birey veya grupların kimliklerine atıfta bulunarak politika uygulayıcılarını birleştiren bir özellik taşımaktadır. Batı olarak ifade edilen ülkelerden; Birleşik Krallık, İspanya, Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, Yeni Zelanda, Hollanda, Almanya, İsrail'de son yıllarda meydana gelen kitlesel protestolara atıfta bulunmuş ve egemen olanın nerede bozulduğunu sorarak haber metni, protesto söylemindeki çatlak ve kırılmalara yönelmiştir.

Haber-5 anlatısında yer alan temalar şu şekildedir:

- Nahel Merzouk Protestoları'nın hasarı, 5.000'den fazla arabanın yanması, 1000'den fazla binanın yağmalanması ve yaklaşık 250 polis karakolu saldırıya uğramasıyla 750'den fazla polis yaralanmasıdır. Toplam 1,1 milyar dolar zarar bildirilmiştir.
- Nahel Merzouk Protestoları, 2020 yılında Amerika'da öldürülen George Floyd cinayetinden farklıdır.
- Farklılığı anlamak için; yoksulluk ve yabancılaşma, sosyal medya ve sömürge sonrası paradoks boyutlarına bakmak gereklidir.
- Yoksulluk ve yabancılaşma boyutunda, banliyölerde kalan farklı milletlerin fırsat eşitsizliği söz konusudur. Burası en küçüğü 12 yaşında olan protestocuların çıktığı banliyölerdir.
- Sosyal medya boyutunda, banliyölerde kalan gençlerin sahip oldukları tek şey olduğu vurgusu yapılır. 20 milyon Fransız kullanıcıya sahip olan Telegram veya Snapchat aracılığıyla isyan organize edildi. Banliyö dışındaki insanları cezbeden yanıyla (hakkında bir şeyler bildikleri ama kendilerinin

nadiren göz ucuyla görebildikleri bu dünyaya açılan bir pencere sunması, amaçsız ve orjiastik atmosfer sunumu) isyanı büyötmüştür.

- Sömürge sonrası paradoks boyutu ise, Fransa'nın, Fas ve Cezayir'den gelen petrol ve doğal gaza büyük ölçüde bel bağlaması sonrası yerel halkın fakirleşmesidir. Yerel halkın Fransa'ya göcmeleri sonrası, Fas ve Cezayir milliyetçi rejimler tarafından geri dönmelerinin savaş sebebi olacağı düşüncesinin, on yıllar boyunca sürekli ve tehlikeli bir şekilde büyüyen Fransa'ya karşı öfke ve kin halinin almasıyla ilişkilidir.

Fransa'da uzun süredir protestolar farklı konularla kendini göstermektedir. Haber-5 metni; Batı'da "Kitlese Protestolar" olarak ifade edilen bu hoşnutsuzluk durumunun tasvirini yaparak gerekçelerini sıralamış ve Fransa dâhilinde Batı toplumunun son yüz yılda ne kadar geliştiğini, çok fazla başarılar imza attığını hatırlatarak anlatısını tarihsel düzlemin "tesellisine (ikna retoriği)" oturtmuştur. Artarak devam eden *kitlese isyanlara dair çıkış yolu, sükül etmekten* geçmektedir. Görüş ve öneri formülündeki "*sükül*" vurgusu ile haber metninde yer alan değerlendirme sisteminin tutarlılığı, toplumun içinde boğulabileceği tehditkâr bir anlam krizi (*anlam için can atmak*) açısından olağan metafordur.

Enfokrası, söylem pratiğinin öldürüldüğü bir düzendir. Haber-5 metni, kürese protestoları "*insanlığın anlam için can atması*" olarak tanımlasa da enfokrası düzeninde anlam yitirilmiştir. Buna bağlı olarak rasyonalite ve söylem pratiğinden uzakta (*amaçsız ve orjiastik atmosfer*); kopuk ve başkalığı barındırmayan uzlaşmaz kimliklerin "Hakikat Krizi (Chul Han, 2022, s. 47)" söz konusudur. Chul Han (2022, s.50) tarafından dijitalleşmenin patolojik bir fenomeni olan, gerçeklik karşısında nihilist tutum (*hakkında bir şeyler bildikleri ama kendilerinin nadiren göz ucuyla görebildikleri bu dünyaya açılan bir pencere*) ise bu süreci besleyen önemli bir etkidir.

Şekil 7: Haber-6 Künyesi

Gazete İsmi	Ülkesi	Haber Başlığı	Yayınlanma Tarihi
The Spectator	Birleşik Krallık	Fransız isyanlarının sona ermesine gerçekten kim yardım etti?	6 Temmuz 2023

Soru cümlesi ile başlık atılan Haber-6, Nahel Merzouk Protestoları için “Fransız İsyancıları” ifadesini kullanmıştır. Protestocuları; isyancı, kundakçı, vandal kelimeleri ile tanımlamıştır. Dijitalleşen medya metinlerinde, kamusal tartışma özelliği olan anekdotal kanıtlar kullanılır. Haber-6’nın anekdotal kanıtı, uzman görüşlerinin yanında protestocuları küçümseyici ifadeleri ile metinde kendine yer bulmaktadır. “Genç serserilere yatak odalarına dönmeleri” ve “Çocukların birkaç gün çılgınca oynamasına izin verdiler” ifadeleri ile protestocuların yaşça küçüklüğünün acizliği vurgulanmıştır. Bu vurgu ile protestocuların eylemine dair farklı anlam oluşturma pratiği kullanılmıştır. Asimetrik güç ilişkisi oluşturan uyuşturucu baronlarının varlığı, devlet kuvvetlerinden daha etkin bir konumda değerlendirilmiştir.

Haber-6 anlatısında yer alan temalar şu şekildedir:

- İsyancıların (protesto) durdurulmasını sağlayan “gerçek” güç, uyuşturucu baronlarına aittir.
- İsyancıları (protesto) yapan gençler; yönlendirilebilir, asi, vandal ve vasıfsız bir kimlikteledir.
- İsyancılar (protesto) uyuşturucu ticaretine engel olduğu için (çok fazla polisin sokakta olması ticarete engeldir) isyanların devam etmesi, uyuşturucu satıcıları tarafından istenilmemiştir.
- İsyancıları (protesto) bastırmaya gayret eden yıpranmış polis memurlarıyla canını dişine takan Macron’dur ama yeterli olmamıştır.

- Özellikle Marsilya’da uyuşturucu bağlantılı çetelere devlet müdahalesi mümkün değildir (*Müdahale etme fikri çalgnlıktır*).
- Ülke siyasetinde Devlet Başkanı dâhil, kurumların işbirliği yapması gereken uyuşturucu çeteleri vardır.

Haber-6 metni, protestoların söylem yapısındaki çıkarımları inşa etmeye çalışmıştır. Bu söylem inşasında, “uyuşturucu ticaretinin (çete, baron) kuvveti” temel anlatıdır. Uyuşturucu satıcılarının kamu güvenlik güçlerinden daha etkin olması nedeni ile devlet siyasetindeki gerçekliğin yeniden incelenmesi gerekmektedir. Yeterli bir bilgi biçimi olarak sunulan bu gereklilikte, hükümetin sorumluluğuna değinilmemiştir. *Yıpranmış polis memurlarıyla canını dişine takan Macron*, eleştiriden ve bu düzenden sorumlu değildir. Eleştirel söylem analizinde yeniden bağlamsallaştırma olarak kullanılan bu stratejide, “silme (Leeuwen, 2008, s. 19)” kavramı ön plana çıkmaktadır. Haber-6 söyleminde yer alan sosyal pratiğin silinmesi (uyuşturucu çetelerinin yoğun ve aktif varlığının, siyaset ayağındaki Macron Hükümeti’nin sorumluluk payının ele alınmayışı) gazetenin politik görüşüne uygunluk açısından tercih edilmiştir. Dijitalleşen iletişim Haber-6’da, çıkarlar arasındaki (devlet-çete) ilişki ve çelişkilerde arka planda işlendiğinden görünür değildir.

Enfokrası düzenindeki bağımlılıklar, tüm iktidar sistemlerinde olduğu gibi, boyun eğdirmek adına kullanılan bir yöntemdir. Porno ya da oyun bağımlısı olan birinin iktidara isyan edememesi (Chul Han, 2022, s.52) durumu, uyuşturucu kullanımı için de söz konusudur.

Şekil 8: Haber-7 Künyesi

Gazete İsmi	Ülkesi	Haber Başlığı	Yayınlanma Tarihi
The Rio Times	Brezilya	Fransa protestoların ortasında tartışmalı gözetim yasasını onayladı	7 Temmuz 2023

Haber-7, Fransa'da 5 Temmuz 2023 tarihinde onaylanan 2141 sayılı Kanun ile ilgilidir. Gözetim Yasası olarak nitelendirilen bu kanun, meclisten geçmiştir. Bu kanuna göre; telefonları, bilgisayarları, dizüstü bilgisayarları, arabaları ve diğer bağlantılı nesnelere kapsamakla birlikte mahkeme kararı olmadan şüphelilerin coğrafi konumlarının belirlenmesine izin veren terörist faaliyetler ve diğer suçlardan şüphelenilen kişilerin ses ve görüntülerini kaydetmek için kişilere bildirimde bulunulmadan uzaktan etkinleştirilme hakkı taniyan geniş çapta düzenlenmiş, dijitalleşen alanları kapsayan kanundur.

Haber-7 anlatısında yer alan temalar şu şekildedir:

- 2141 sayılı Kanun endişe vericidir.
- Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron Hükümeti'nin destekçileri yasaya geniş destek sağlamasıyla yasa kabul edilmiştir.
- Bu durum, suçların muğlak doğasının potansiyel kötüye kullanım ve medeni hakların ihlali anlamına gelmektedir.
- Mevzuat Kongre'de gecikmelerle karşı karşıya kalsa da Nahel Merzouk Protestolarının hızlı yayılımı sonrası değişen fikir nedeniyle meclisten geçmiştir.

Haber-7 metninde protestolarda aktif olarak kullanılan dijital iletişimden bahsedilmese de görünen durum, dijitalleşmenin aslında derin bir ideolojik ürün olmasıdır. Aynı zamanda bu ideolojiyi, yeni bir toplumsal düzeni meydana getirme siyasetiyle ilişkilendirmektedir. İdeolojinin beslendiği yer ise dijitalleşmenin kendini gösterdiği alanlardan iletişim, toplumsal değişim ve özel hayatın dönüşümüdür. Bu bağlamda metinde işaret edilen yaklaşım, ideolojik ve politik davranışları eleştirmektedir.

Enformasyon rejiminde disiplin rejiminin sınırlayıcı ortamları açık ağlara dönüşür (Chul Han, 2022, s.10). Dijital enformasyonun bu hali, iletişimi gözetim haline getirir. Gözetim vurgusu Foucault, George Orwell ve Huxley'in tanımladığı disiplin rejiminden farklı

olarak gözetlenmekten uzak bireyler özgürce hissederek var olurlar. Bu özgürlük ise gözetimin birleştiği momentte tahakkümü kusursuzlaştırır (Chul Han, 2022, s.10). Haber-7 metninde geçen gözetim araçları; telefonlar, bilgisayarlar, dizüstü bilgisayarlar, arabalar ve diğer bağlantılı nesnelere.

Şekil 9: Haber-8 Künyesi

Gazete İsmi	Ülkesi	Haber Başlığı	Yayınlanma Tarihi
Fars Haber Ajansı	İran	Fransa'daki Ayaklanmalar Göçmenlerden Çok Otoriteye Saygısızlıktan Kaynaklanıyor	14 Temmuz 2023

Haber-8, Nahel Merzouk Protestoları' nın değerlendirmesini otorite problemi üzerinden yapmıştır. Otorite problemi, göçmen krizinden önce gelmektedir. Haber-8, göçmenler ile Fransız halkı arasındaki kopukluk veya karşılılık eksikliğine ilişkin daha önceki haber yorumlarını yansıtan şekilde metinde yer vermiştir.

Haber-8 anlatısında yer alan temalar şu şekildedir:

- Fransa'da ayaklanmalar (protesto) göçmen akınından önce, otorite problemiyle ilişkilidir.
- Otoritesiz olan genellikle gençlerdir.
- Protestolarda, önemli bir kısmı reşit olmayan 4.000'den fazla kişi gözaltına alınmıştır.

Haber-8 metnine göre Fransa'nın karşı karşıya kaldığı temel sorunlardan biri -materyalin görünmezliği- "otorite saygısızlığı" bu metinde eleştirel olarak değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmede tek boyut, gençliktir. Devlet otoritesinin nerede ve neden bozulduğu, çatlak ve kırılmalara sebep olduğuna dair bir değerlendirme yoktur.

Sürekli enformasyonun üretilip tüketildiği iletişim çılgınlığı, insanları yeni bir ergin/reşit olmama hali içinde bir arada tutmaktadır (Chul Han, 2022, s.21). Haber-8, reşit olmayanların protestolarda çok fazla olduğunu "itaat" üzerinden değerlendirse de, enfokrası düzeninde kamusal alanın cezalandırıcılığı (itaat

beklentisi) yoktur. Çünkü enfokrasi düzeninde enformasyona dayalı eğlence formatlarının viral yayılımı ve çoğalım hali, kamusal alanı öldürür. Haber-5'te belirtildiği gibi protestoların "*cezbeden*" yani, Snapchat ve Telegram gibi sosyal medya uygulamalarının aracılığı ile protestoların "eğlenceli" sunumu söz konusudur.

Sonuç

İnternetin yaygın kullanımı ve teknolojik ilerlemelerin etkisiyle dijitalleşen iletişim, insanlık için yeni bir anlatım olanağı olmuştur. Fiziksel bir alan gerekmezsiniz makine ve bilgileri birbirine bağlayan bu sistemde kaynaklar, toplu olarak paylaşılmaktadır. Çok fazla kaynak paylaşımı, enformasyon çağını başlatmıştır. Enformasyon akışı; hızlı, yoğun ve değişken yapıdadır. Farklılaşan toplumsal düzenin sebebi olan enformasyon, akademik çalışmalarda üzerinde tartışılan bir hakikat parçası halini almıştır. Enfokrasi (Chul Han,2022), enformasyonun hâkim olduğu toplumsal düzendir. Demokrasiyi yıkan Enfokrasi düzeninde, söylem yoktur. Dijitalleşen platformlarda içsel bir ihtiyaçla kendilerini teşhir eden bireyler vardır. Sosyal ilişki ve kimlik arayışındaki birey için, dijitalleşen platformlar kaçınılmaz bir anlatım olanağı halini alır. Enfokrasinin tahakkümün araçlarından neoliberal iktidar teknikler kullanılarak, bireyler tahakkümün farkında olmaksızın, özgür olduklarına inanırlar. Chul Han (2022), enformasi tarafından tahrip edilen demokrasinin zarar gören taraflarını: insan ilişkileri, kamusal alan, söylem yapısı ve pratikleri, hakikat arayışının farklılaşması ve insanın bilişsel yapısı olarak ele alır. Demokrasinin yerini alan enfokrasi sisteminde, tahakküm araçları şeffaftır. Bu şeffaflıktan bireye; özgür, otantik ve yaratıcı kendilik algısı oluşturulur.

Açıkça politik bir duruş sergileyen eleştirel söylem analizi, dilbilimcilerin geleneksel olarak yalnızca söylemi incelemelerinin yetersiz olduğu iddiasından yola çıkar. Eleştirel söylem analizi, dile "sosyal bir olgu" olarak yaklaşır. Eleştirel söylem analizine göre, iktidarın devreye girdiği yerde bazı söylemler öncelik ve ayrıcalık

kazanır. Dil ile oluşturulan tahakkümün peşinde analizde, gizli/açık ideolojiyi açığa çıkarmaya çalışır. Bu çalışmada analiz için, Fransa'da 27 Haziran 2023 tarihinde trafikte bir polis tarafından öldürülen 17 yaşındaki Nahel Merzouk sonrası başlayan protestoları konu edinen haber metinlerinden sekiz adet haber seçilmiştir. Seçilen haberlerde "dijitalleşen iletişim" ve "enfokrası" kavramını önceleyerek analiz yapılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre haber metinlerinde baskın anlatılarda kullanılan anahtar kelimeler: polis şiddeti, ırkçılık, dijitalleşen iletişim ve ulusların geliştirdiği (Batı toplumu) geleceğe dair belirsizlik korkusu olarak sıralanabilir. Polis şiddeti, ulusların kendi kimliğini ve güvenliğini korumak adına patolojik tepkilerinden biri olarak değerlendirilir. Bununla birlikte Batı sömürsünün, özellikle tarihsel düzlemdeki sonuçlarından olan göç ve göçmenlik durumu, yeni bir Batı politikasının oluşturulması gerekliliğini ön plana çıkarır. Haber-2, Haber-4 ve Haber-5'te bu gereklilik sunulmuştur. Dijitalleşen iletişim, örneklemdaki haber metinlerinde olumlu ve olumsuz yanlarıyla ele alınır. Haber-1, Haber-2, Haber-4, Haber-5 anlatısında yer verilen ortak düşüncede, protestonun ateşlenmesini sağlayan ve büyümesine neden olan sosyal ağlar söz konusudur. Haber-3 ise olumsuzluğun yayılımını sağlayan sosyal medya ile birlikte sosyal medya çok sesliliği besleyen bir zemindir savında bulunur. Ulusların (Batı toplumu) geleceğe dair taşıdıkları belirsizlik korkusu, uygun göçmen politikası oluşturamamanın yanında enformasyonun tahrip etmesi olası olan demokrasi düzenine (Haber-3, Haber-6, Haber-7 ve Haber-8) ilişkindir.

Dijitalleşen iletişim, sadece iletişim formlarında meydana gelen değişiklik meselesi değildir. Artan enformasyonun kontrolden uzak yapısı, kitlelerin duygulanımlarının ateşleyicisi ve güç ilişkilerinde oluşturduğu asimetrik yapılaşmayı beslenen tarafıyla otorite meselesi göstergesidir. Farklı ulusların küresel olarak baskın kök ve rotalara sahip anlam potansiyelleri; dijitalleşen iletişim ile tahsis edilen kaynakların boyutu, büyüklüğü ve kapsamı itibarıyla en güçlü olanın ve en çok finanse edilenin hayatta kalması üzerine

verdiği bir mücadele biçimini almıştır. Enfokrasiye evrilmesi olası olan demokrasi düzenindeki ulusların dijitalleşen dünya gerçeğinde, insanlık ve toplumsallığa dair kavram ve olguların nasıl reforme edileceğine ilişkin uygun görüşlerin arayışı içindedirler.

EK-1: İçerik Analizi Yapılan Haberlerin Bağlantı Linkleri

	Online Gazete İsmi	Haber Linki
1	Deutsche Welle	https://c.newsnow.co.uk/A/1187235728?-44089:30642:most_read
2	The Spectator	https://www.spectator.co.uk/article/who-really-helped-end-the-french-riots/
3	The Telegraph	https://www.telegraph.co.uk/world-news/2023/07/05/macron-compared-kim-jong-un-social-media-riots/
4	Tipp Insights	https://tippinsights.com/french-riots-expose-deep-divisions-in-society/
5	The Free Press	https://www.thefp.com/p/the-riots-in-france-and-the-west
6	The Rio Times	https://www.riotimesonline.com/brazil-news/new-multipolar-world-order/france-passes-controversial-surveillance-law-amid-protests/
7	Fars Haber Ajansı	https://www.farsnews.ir/en/news/14020423000235/Plice-Chief-Ris-in-France-Cased-by-Lack-f-Respec-fr-Ahriy-Raher-Than
8	NPR	https://www.npr.org/2023/06/30/1185394143/france-teen-police-shooting-protests-nahel

Kaynakça

- Altınbaşak İ. (2009). İnternet Reklamcılığı Ve İnternet Reklamı Ölçümlenmesi Üzerine Bir Uygulama. Ege Akademik Bakış 9(2). 463-487. 81-100.
- Avcil C. (2021). Kamusal Alanı Dijitalleşme Çerçevesinde Yeniden Okumak. International Symposium on Rethinking Alienation Beyond the Pandemic From Local to Global: The new Normal from Theory to Practice 26(103).
- Baker C. & Jane E. A. (2016). Cultural Studies: Theory and Practice. SAGE Yayınları, 1. Baskı. California.
- Berger A. A. (2016). Applied Discourse Analysis Popular Culture, Media and Everyday Life. Palgrave Macmillan Yayıncılık, 1. Baskı.

- Beyaz Özbey İ. (2022). Dijitalleşme, Sosyal Medya Ve Risk Toplumu. *İmgelem*, 6(10): 141-158.
- Bloomberg J. (2018). Digitization, Digitalization, And Digital Transformation: Confuse Them At Your Peril. <https://www.forbes.com/sites/jasonbloomberg/2018/04/29/digitization-digitalization-and-digital-transformation-confuse-them-at-your-peril/?sh=2c898b6b2f2c> (erişim tarihi 10 Temmuz 2023).
- Chul Han B. (2022). *Enfokrası: Dijitalleşme ve Demokrasinin Krizi*. Ketebe Yayınları, 2. Baskı. İstanbul.
- Çiftçi A. & Karakaş Y. (2019). Dijitalleşen Zamanın İzdüşümünde: Kimliğin, Bedenin ve İletişimin Dönüşümü. *Online Academic Journal of Information Technology* 10(37). 7-29.
- Değirmencioğlu G. (2016). Dijitalleşme Çağında Gazeteciliğin Geleceği ve İnovasyon Haberciliği. *TRT Akademi* 1(2). 591-606.
- Fairclough N. (1992). *Discourse and Social Change*. Polity Yayınevi, 1.Baskı. Cambridge.
- Flowerdew J. & Richardson E. (2018). *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies*, by Routledge, 1. Baskı.
- Gürdal, O. (1991). Enformasyon: Terminolojik Yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*, 5(3), 116-121.
- Hakobyan A. (2020). Digitalization Of Communication And The Spiral Of Silence Theory. *WISDOM* 1(14). 19-30.
- Hari J. (2023). *Çalınan Dikkat*. Metis yayınları, 1. Baskı. İstanbul.
- İrge, N. F. (2012). Enformasyon Toplumu ve Toplumsal Değişim Sürecinde Sosyal Medya. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (17) , 63-86.
- Kamp J. & Chien Y. (2000). *The Internet as Public Space: Concepts, Issues, and Implications in Public Policy*. Acm Sığcas Computers and Society.
- Koç R. (2022). Dijitalleşen Kültür Ya Da Kültürün Dijitalleşmesi: Dijital Kültür Kavramı. *otif Akademi Halkbilimi Dergisi* 15(38). 500-513.
- Küçükvardar M. & Aslan A. (2021). Dijitalleşmenin Ekonomik, Teknolojik, Toplumsal Ve Etik Etkilerinin Uluslararası Raporlar Üzerinden Analizi. *Intermedia International e-Journal* 8(14). 21-38.
- Leeuwen T. V. (2008). *Discourse and Practice ' New Tools for Critical Discourse Analysis'*, Oxford University Press.
- LOCKE Terry (2004). *Critical Discourse Analysis*, Continuum International Publishing Group.
- Lu Y. (2019). "Self" in language, culture, and cognition. John Benjamins Yayınevi, 1. Baskı. Amsterdam.

- Machin D. and Mayr A. (2012). How To Do Critical Discourse Analysis A Multimodal Introduction, 1. Baskı.
- McCarty W. (2010). Text and Genre in Reconstruction: Effects of Digitalization on Ideas, Behaviours, Products and Institutions. OpenBook Yayıncılık, 1Baskı.
- Okay A. S. (2021). Gelenekselden Dijitale İçeriğin Üretimi Ve Dönüşümü: Dijital Habercilik Bağlamında Bir Araştırma. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Özdemir B.& Yıldırım G. (2019). Dijitalleşen İletişim Ortamlarında Kimlik İnşası Ve Benlik Sunumu: İletişim Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma 3(3). 178-191.
- Samoilenko S. V. (2022). Digitalization: Contexts, Roles, and Outcomes. Routledge Yayınları, 1. Baskı. New York.
- Sezen H. K. & Eren Şenaras A. (2022). Dijitizasyon, Dijitalizasyon, Dijital Dönüşüm Kavramlarına İlişkin Bir Değerlendirme. Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute (51). 49-59.
- Solmaz B. Ve Ark. (2013). İnternet Ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama. Selçuk İletişim Dergisi 7(4). 23-32.
- Weiss G. & Wodak R. (2003). Critical Discourse Analysis Theory and Interdisciplinarity, Palgrave Macmillan, 1. Baskı.